

N. Raos*

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
Ksaverska cesta 2, p.p. 291
10 001 Zagreb

Priopćenje za javnost

Nedavno je do mene dospjelo "Priopćenje za javnost" jedne naše znanstvene ustanove. Rečeno je priopćenje naime najprije došlo do urednika neke mrežne stranice, a urednik ga prosljedi meni – da nešto napišem. Lijepo – i u pravi čas! Kažem "u pravi čas" jer ne znam što bi bilo da je nekom drugom stiglo u ruke, nekome koji – kao većina novinara – ne želi i ne zna čitati izvorne znanstvene radove.

Riječ je, vidim iz priopćenja, o znanstvenom radu što su ga u okviru međunarodnoga znanstvenog projekta objavili naši znanstvenici u uglednom časopisu. Lijepo. No nije lijepo što se već iz naslova priopćenja vidi kako njegov autor ne zna engleski jezik, a ni hrvatski mu baš ne ide. Da budem konkretan (a da opet ne otkrijem detalje), autor priopćenja ne zna da engleski prijedlog *of* ne znači samo "od" nego i "o", da se dakle *tale of two* prevodi kao "priča o dva", a ne kao "priča dva". No nije to jedino što ne zna. Ne zna da upotreba nusprodukata tehnološkog postupka nije isto što i recikliranje, da ime autora treba pisati onako kako je napisano u znanstvenom radu, a ne kako tog čovjeka zovu njegovi kolege među sobom, da anaerobni organizmi nisu nastali kada je "u atmosferi bilo vrlo malo kisika", nego kada ga uopće nije bilo (ili ga je, točnije, bilo samo u tragovima). Autor ne zna ni kako se prema hrvatskoj nomenklaturi pišu imena enzima, a upada i u zamku neadekvatne upotrebe (pomodne) riječi "katastrofa" ("delikatna ravnoteža između produktivne reakcije i katastrofe"). No to me nije najviše zasmatalo u rečenom priopćenju.

Počnimo od temelja. Pisac ne piše za sebe (osim ako piše bilješke ili dnevnik) nego za čitatelje. To znači da treba znati zašto i za koga piše. Ja ovaj članak pišem za kolege kemičare zato da bi znali bolje javno govoriti o rezultatima svojih istraživanja. Nije mi namjera nekoga omalovažavati ili vrijeđati, još manje polemizirati, pa stoga ne spominjem imena ni ljudi ni časopisa. No vratimo se našem priopćenju.

Najviše me je, dakle, zasmatalo to što priopćenje piše najviše o onome što čitatelja kojem je namijenjeno ne zanima. Svakome je

drago čuti kako i naši znanstvenici dobivaju međunarodne projekte – no zašto? Zato što nam je država u krizi, što nema novca za znanost, pa je onda dobro kada našu znanost netko drugi financira. Spominjanje časopisa u kojem je rad objavljen ne znači običnom čitatelju ništa, još manje hvaljenje njegove izvrsnosti navođenjem faktora utjecaja. Vrijednost tog indeksa treba naime znati s nečim usporediti, a iz usporedbe izvesti valjan zaključak. Ni jedno ni drugo nije moguće, jer čitatelj ne zna što ta veličina znači, koliki su faktori utjecaja drugih časopisa, a ponajmanje koje su izravne posljedice visoke vrijednosti tog indeksa. Notorna je činjenica da visok faktor utjecaja časopisa ne jamči visok faktor utjecaja u njemu objavljenog članka, a na kraju krajeva kakva je to mjera? Znači li da će članak objavljen u časopisu s IF = 14 sedam puta više utjecati na znanost od članka objavljenog u časopisu s IF = 2? Ili je možda riječ o sedam puta važnijem otkriću?

Besmisleno je postavljati takva pitanja jer se na njih ne može odgovoriti. A kad bi se i moglo, odgovor bi malo značio, jer ta i takva pitanja javnost – recimo to jasno i glasno – ne zanima.

Običnog čitatelja, čovjeka koji ne želi drugo doli biti informiran o novim dosezima znanosti, ne zanima kakvim se perjem znanstvenici kite. Ne zanima ga tko je "najveći hrvatski" (kemičar, fizičar, biolog, mikrobiolog, genetičar...), koliko je tko i kakvih znanstvenih radova objavio, na koliko kongresa sudjelovao i kojih je sve učenih društava član postao. Ne zanima ga previše ni onaj fini rad mozga koji je istraživača doveo do rezultata: zanima ga prije svega kako bi se priopćeni rezultati mogli primijeniti u praksi. On hoće povezati znanost sa svojim svakodnevnim životom (liječenje od teških bolesti, starenje i dugovječnost, novi izvori energije, zbrinjavanje otpada, zelene tehnologije) no i pronaći u njoj odgovore na pitanja koja golicaju maštu (Kako je nastao svemir? Što znanost kaže o postanku života? Ima li tekuće vode na Marsu i života u svemiru?)** Umjesto toga dobiva ono što bi znanstvenik htio reći svojem kolegi: pohvaliti se kako je dobio međunarodni projekt, kako je napravio dobar rad te ga uspio objaviti u vrhunskom časopisu. Tako ne valja pisati.

* Dr. sc. Nenad Raos
e-pošta: raos@imi.hr

** Napisao sam članak o "najčvršćem vlaknu" napravljenom od ugljikovih nanocijevčica. Nijedan čitatelj nije komentirao njegovu strukturu ni tehnološki postupak dobivanja, nego moguće (no nepraktične) primjene u tekstilnoj industriji (nepoderive "najlonke", pa čak i nepoderivi kondom!). Drugom sam prilikom napisao članak o primjeni izotopske analize za određivanje starosti i porijekla vina, no urednik ga je odbio kao posve nezanimljiv. Ono što fascinira znanstvenika ne mora fascinirati laika.